

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

De fuco administrationis Tyrannicae, ut fiat in speciem justa. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

sis, quod Resp. licentiosa diu consistere non possit, neque rectè regi. Sextum, ex concessione Principis, quod minimum titulo traditionis à superiore, si non ratione domini, auctoritatem habeat imperandi. Septimum, ex consultatione Doctorum acquirere sibi opinionem rationis, & juris dominandi.

*De fuce administrationis Tyrannicæ,
ut fiat in speciem iusta.*

CAP. V.

Administratio Tyrannidis, & Tyrannorum satis apertè divisà est ab Aristotele in duas species: una est simulatum regium imperium, hoc est, Tyrannus imitatur adeo verum Regem, ut extrinsecus ab eo in nulla re alia differat, quam quod custodiam alat fortem militum stipendiariorum, ita ut vim omnem perumpere possit, quæ ipsi inferretur a civibus tumultuantibus. Alter modus lævus est, & violentus, tandemque imperium apertè tyrannicum. Unum, alterumque modum egregiè, secundum morem suum, describit Aristoteles. Primum his verbis: *Ita Tyrannidis conservatio est, ad Regiam gubernationem eam magis referre, unum solummodo custodientem, ut potentiam retineat, per quam non modo volentibus, verum etiam nolentibus dominari possit: nam si hanc abiciat, simul abicit & tyrannum esse. Sed hoc tanquam suppositionem quandam manere oportet: cetera vero partim facere, partim quam optime simulare, ut Regia gubernatio appareat: primum enim videri communium commodorum curam habere.* Hoc Aristotelis monitum exactè Augustus executus est: enimverò habuit ille milites prætorianos Romæ, & cohortes urbanas pro custodia corporis. Ceterum postea supremam imperii sui potestatem exercuit insigni moderatione, & regali justitia, non violentia tyrannica: dedit merentibus dignitates; virtuosos coluit, & præmiis affectit; amicis familiarem præbuit aditum; eorum admonitiones sincere audivit, & in effectum traduxit: veluti illam Mæcenatis, quando severe nimis die quodam iudicium exerceret, reos quosdam capitis

ipitis condemnando, Mæcenas procul stans, quod propius accedere non daretur, impeditus a multitudine, schedulam in illum coniecit, quæ continebat, surge carnifex: qua lecta ab Augusto, cumque ipsi visum fuisset nimis excessisse in damnando reos, surrexit, iudiciumque sustulit, & damnatorum supplicium suspendit. Sed ut contraham dissertationem: administratio Tyranni, quæ fit imitatione Regii regiminis, non opus habet alio velamine, si recte imitata fuerit, hoc est factum, ut est apud Aristotelem, *quam optime simulare.* Quod ad stipendio conductos milites, quos secum habet: dummodo milites à civibus segregati sint, nec damnum dent, aut licentia nimia utantur, intra aut extra civitatem: neque populus hanc custodiam iniquo feret animo: & ulterius illi prætextus potest esse, aut splendoris regii, præsertim cum in publicum solemniter procedit, in modum Imperatoris Turcarum, quem sui Equites & milites comitantur: aut illi potest esse prætextus Principis cujusdam vicini potentioris, quæ de causa, ob securitatem sui status armatas velit cohortes: quodque non utatur propriis ad ministerium hoc civibus, vel agricolis, id se facere, vitæ ipsorum quietæ gratia & commodæ, ut rectius sua curare negotia, simulque commodè se oblectare possint. Prætextum huic similem Mæcenas profert in concilio, quod Augusto dedit, de servando sibi imperio. Verba ipsius fuerunt. *Itaq; hæc est mea sententia, ut robustissimi omnes, quiq; sibi alendi quam minime sufficiunt, in exercitum conscribantur, ac in armis exerceantur, reliquæ omnes ab armis, & re bellica vacent. Nam & illi soli militiæ dediti rectius eam facient, & hi facilius agriculturam, navigationes, reliquasq; paci actiones exercebunt, cum neq; ad arma concurrere opus habeant, & aliorum defendendorum causa excubant.* Dion. lib. 52. histor. Sub similibus prætextis Princeps armatas alere potest cohortes suæ tutelæ gratia, nec ideo monstret se diffidere populo, dum bene regem simulare, nec Tyrannum se prodere vult.

At administratio aperte tyrannica potestne illa justitiæ velis obtendi? Ut quæsito respondeamus, opus est principio describere quasi compendio actiones tyrannici imperii. Tres itaque scopi sunt, inquit cum admiratione Aristoteles, (lib. 5. pol. cap. 11) Tyranni: videl. *efficere, ut cives animo sint abjecto: studere ut sibi mutuo diffidant: enervare subditos, hoc est inopes facere, & deprimere.* Ex primo scopo provenit, occidere, vel in exili-

um

um mittere homines magnæ scientiæ, & excellentis virtutis, quos etiam persequitur, ut idem dicit Aristoteles, ut adversos suæ potestati, non solum quia ferre non possunt herile imperium, verum etiam quia fidi sunt & sibi ipsis & aliis: nec ipsi non accusant alios, nec ipsi accusantur. Ita ut homines virtuosi & p. obi non solum odio sint Tyrannis & propter primum, & secundum scopum, verum etiam propter tertium; enimvero virtus, & plurima scientia stimulos addit offendendi tyrannum, velut Dion exiguo militum numero fugavit sua virtute Dionysium. Obeundem scopum primum non permittit Tyrannus scholastica exercitia, nec institutiones ad virtutem, minus adhuc armorum exercitium, & præcipue ut aliis præsent. Ob secundum scopum, non permittit conventus civicos, nec Academias, nec tribus, nec aliud quidpiam, ex quo familiaritas inter ipsos nasci posset, & intima notitia. Nam notitia animorum & rerum mente reconditarum, efficit ut mutuo sibi fidant. Ejusdem scopi, vid. tollere mutuam fidem inter cives, pars est, curare ut sui apparitores ubiq; præsto sint, & advertant ad ea, quæ aguntur, dicuntur, tum quoque ex altera parte ubique exploratores clandestinos habere positos: ut faciebat Hiero senior Syracusis, qui jubebat illos illuc potissimum ire, ubi congregatio quædam esset, & hominum turba. Ejusdem scopi effectus est, discordias ferere inter cives particulares, tum quoque inter ordines civitatis, h. e. inter plebem, & nobiles. Ita mulieribus multum permittere & servis ad idem juvat, sunt enim totid. Tyranni exploratores. Et conjuratio in Nerone detecta fuit a Melicho servo, ut refert Tacitus. lib. 15. Annal. Ex tertio scopo fuit, populum tributis onerare, ut inopes fiant, & operibus vilibus perpetuo impeditum tenere: ut Ægyptiorum Reges in exstruendis pyramidib. & Tarquinius in agenda sub terram cloaca plebem Romanam. (Liv. lib. 1.) Enimvero & animi vilitate operis & assiduo labore deprimuntur, & civibus perpetuis distentis occupationibus, non suppetit tempus conspirationes in principem conflandi. Eandem ob causam Hebræi a deo deprimebantur ab Ægyptiis: & cum Moses Pharaonem flagitabat, ut eos sineret ire sacrificatum Deo suo, Rex hanc rogationem animi otio abundantis affectum reputans, idque ut tolleret, jussit ut quotidiana opera augetur. *Vacant, inquit, & idcirco vociferantur, dicentes eamus, & sacrificemus Deo nostro, opprimantur operibus, & explant ea.* (Exod. cap. 5.)

Con-

Concludo, quod abjectio animi, quam Tyrannus inducere vult, idem est ac servilis timor, qui imprimatur gravitate pœnarum paratarum & promptarum, ac sine remissione: quapropter manifesti Tyranni omnes in puniendo severissimi sunt, imo crudelissimi. Phalaris sit exemplo, & Busiris ex antiquis. Ezelinus, Albericus temporibus nostræ ætati vicinioribus, plurimique alii, quos prætereo. Jam dubium nullum est, quin, si animum internum & perversum Tyranni daretur inspicere, nullum futurum velum sit, quod actionibus suis possit prætere, at cum nude ipsius spectentur actiones, quarum finis longè a vero diversus apparere potest, perpendamus prætexta, quæ proferri possunt, & identidem a pravis principibus prolata sunt.

Quod itaque spectat ad id, quod nolit scholas scientiarum, prætexta esse possunt plurima: vid. quod studia litteraria animos frangant, reddantq; homines minus audaces: quod Gothus ille Athenis dixit, cum ipsius commilitones libros cremare vellent, quos ibi repererant asservatos.

Relinquamus, inquit, Græcis suas ineptias, unde ipsi fiunt desidiofi & stolidi. Aliud prætextum esse potest, quod studia nimia efficiant homines minus ad civiles actiones aptos: quæ opinio in aula quadam hodie viget, comprobaturque a Juvenali Sat. II.

— — — — — *Illum ego iure*
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Lybia sit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata distet ab area
Sacculus.

Et in actis Apostolorum Festus Paulo dixit: *Multa littera ad insaniam te convertunt*: hoc est, qui scit res, quæ in contemplatione consistunt, ignorat quæ ad vitam humanam & civilem pertinent. Ex adverso studia legum cum primis à nonnullis habentur, quod damnosa sint ob litium longitudinem, quæ sæpenumero ex nimia legum subtilitate provenit. Aliud prætextum esse potest, quod nimia sapientia efficiat homines superbos, ideoque non adeo faciles ad obediendum principi, secundum illud, *scientia inflat*, ut promiscue dicitur, & ab ipso D. Paulo. I. Corinth. 8. dictum est. Et in eam rem facetus ille Poeta dicebat: (Caporale)

— — — — — *voï, chauete*
Quatro letre assaocate con pece,
Cs

forse

*Forse servendo in corte non vorrete,
Gir in Cucina a guisa di scudiero,
Et in tavola portarvi sdegnarete.*

--- -- -- tu qui
*Quatuor literas affixisti pice,
forte si in aula viveres, nolles
Ire in culinam ut armiger,
Et in mensam ferre dapes dedignarevis.*

Aliud prætextum erit, si Princeps jubeat studia tolli liberalia, quod scientiarum subtilitas causa sit Atheismi, ut in Averroë videre est, qui nullam Religionem veram putabat, Doctores earum appellans *legum loquentes*: nonnunquam hæresiarum, veluti fama est, quod Arrii hæresia ex doctrina Platonis profluxerit. Non opus est ut falsitas prætextorum denuo probetur, satis est dixisse, prætexta esse.

Quod spectat ad illud, ut homines magnæ æstimationis tollantur, aut deprimantur, aut propter eorum virtutes, aut potentiam, prætextus illis est, propter potentes præsertim, ut impedimenta tollant justitiæ promptæ: quæ sæpius impeditur nimia potentia præcipuorum subditorum, ut creditores non audeant, & sæpius quoque judices, & quibus commissa executio in illos quidquam moliri; præter plurimas violentias, quas clandestine inferunt hominibus per nimiam licentiam, aut iracundiam, aut per libidinem foeminis. Hoc velamine utebatur Princeps quidam hoc seculo in deprimendis præcipuis sui status viris. Ezelinus cum vita privaret ejusdem fortis homines, amplitudine sua, aut virtutibus eminentes, dicebat se purgare Patavium zizania, qui prætextus factus erat contrarius. In speciem magis erat velamen, quando accusator subornabatur falsus in viros virtute præstantes: quomodo Nero Thraseum & Soranum opprescit, qui Senatores admodum præcipui, summæque integritatis & virtutis maximæ habebantur. Prohibitionis coetium, & conventiculorum prætextus esse potest, quod leges etiam civiles ea prohibuerunt. Aliud prætextum est, quod fiat ob vitam quietam, & securam hominum proborum, cum ita impediatur, ne multi uniti latrocinia moliri possint, & homicidia, similiaque delicta. Quando in civitatibus factiones existunt, & studia partium, ut olim in Italia Guelforum & Ghibellinorum æqua erat prohibitio conventicu-

eticulorum: ne partes insurgerent, neve propter partium studium offensiones fierent, aut ultiones: quam ob rem etiam statuto, quod eo tempore factum est, cum nostra civitas libera dominatione utebatur, ejusmodi conventicula prohibita sunt. Quod ad exploratores, erit prætextus privatam securitatem præstare, eoque medio cognoscere, si quis quid contra alterum molitur, & an nocturni fierent coetus homicidarum & latronum. Cardinalis Benedictus Iustinianus Legatus Bononiensis hoc medio detexit auctores delictorum, quæ innumerè committebantur in ista populosa civitate, quapropter non solum non securi erant in viis publicis, sed neque etiam in domibus suis plane homines quieti & opulenti: neque inde discessit, antequam ubique & quovis tempore liceret tuto incedere.

Satellites tenere commune est cum bonis Rebusp. cum solum dederant, an delicta perpetrentur. Est illi rei tamen justus prætextus, scilicet zelus justitiæ, imò innocentia, enimvero referre potest remedium præservativum, ne scilicet ob eorum præsentiam quisquam peccet. Discordiarum sationi prætextus nullus est, quam quod prævideatur esse Principis cuniculos, sine quibus artificium manifestum fit, detectumque haud juvat principem, sed nocet opinioni, quam populus de eo concepit.

Gravare tributis & oneribus populum, necessitas est, si Princeps prætendat sumptibus necessariis ipsi opus esse, & nummis se carere: est enim necessum publicam inopiam supplere, alias qui publico non subvenit, ut quod ex præcipuis rebus est, exempli gratia, ut bellum sustineatur, perdit post illa cum interitu Reip. honorem & facultates: uti nobili illi Romano usu venit, qui cum Roma oppugnata & ab Hispanis defensa solum centum aureorum Clementi mutuam offerret, postea spoliatus fuit, passusque honoris est dispendium, & insigne rerum suarum damnum. Guiciard. lib. 18.

Idque est, quando inopia vera & justa est principis, exigere à subditis quantum opus ipsi est, quod etiam non est prætextus: consistit enim prætextus in eo, cum inopia non adest, talis vero fertur, & esse fingitur. Qua in re latus patet Principibus campus, cum vel pericula occulta fingere volunt, vel sumptibus obvientibus dare nomen majus, quam convenit, aut re-

dituum diminutionem prætere: quæ diminutio identidem vera est, uti redditum Datarie Apostolicæ Sedis, quæ olim maximis sumptibus suppeditabat, absque ullo subditorum tributo. Nonnulli principes populum idoneum reddere voluerunt ad dandum, & ad possidendum, ut Trajanus, cujus Plinius mentionem facit in Panegyrico.

Quod ad id spectat, quod operibus premantur, prætextus est, aut eorum necessitas, ex. gr. quod ad incenia urbis tendant, aut exædificationem vacuorum locorum, aut cloacarum; qualis fuit magna, quam à plebe Romana fieri curabat Tarquinius superbus: aut quod ad ornamenta tendant urbis, ejusque magnificentiam: qua in re splendor futuri operis solatium est operariis, veluti de Romana scribit plebe Livius lib. 1. cum templum in Capitolio suo opere exstruerent: *minus tamen plebs gravabatur, se templa Deum exædificare manibus suis.* Gravitatis dehinc & pœnarum acerbitatis prætextus est, virtutis zelus, & odium vitiorum, & quod ea propter severe puniat Princeps delinquentes. Alius prætextus est, quod populus dura sit cervice, quales Moyses Hebræos vocat: quamobrem princeps prætere potest necessitatem gravium pœnarum, veluti equus rictu duro indiget treno fortiore & asperiore. Et propter similem subditorum pertinaciam creditur, quod Magni Moscoviæ Duces tanta severitate & feritate regant istas regiones. Alius prætextus ille est quem ferunt Attilam dixisse, esse se flagellum Dei; hoc est, esse se ministrum & executorem iræ divinæ. Quod sine dubio sapissimè verum est, *Nam castigabo inimicos meos cum inimicis meis.* Quod tamen Tyrannum non liberat a culpa. Enimvero & Hebræi auctores fuere mortis Christi adeo salutaris generi humano: ipsi tamen rei tam sanctæ impii & scelerati ministri. Nihilominus hæc opinio plurimos tutos reddit, veluti de Moschovitis scribit Alexander Guagninus in compendio rerum istius populi, cujus verba sunt: *Omnes denique tam proceres, quam consilarii, & totus equestris & spiritalis ordo, fatentur publice voluntatem sui Principis, voluntatem Dei esse, & quicquid Princeps quamvis perpetam egerit, ex voluntate Dei agere.* Ita ille. Hancque eorum opinionem pro argumento affert, quod nullus, qua etiam sit auctoritate, audeat uspiam contradicere sententiæ Ducis, quam etiam sit iniqua.

Idque dictum sit de prætextibus: addam solum, quod qui volu-

erit videre, quot prætextus partes sint, ad bene tegendum illum, & quomodo etiam detegatur, inspiciat opus meum *de conjectandi cujunque moribus*, quæ pars moralis est semiotica, sive de signis. Sunt nonnulli principes, qui prætextus despiciunt, neque modo alio cum subditis agunt, quam *Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas*. Non illis placet consilium vetus. *Leonina pelli vulpinam assuere*. Volunt in cunctis rebus & ubique Leones apparere, etiam aliquando tigres, aut lupi, veluti antiquus Lycaon, qui ex actionibus tyrannicis sumpsit nomen græcum. Non socias habent binas deas, quas comites habere Themistocles, dicebat Andris, ut tributum novum exigeret, per suadam & vim. Sed isti unam solam retinent, quæ vis est. Nec juvat opponere istis deabus, quod Andri respondentes Themistocli adduxerunt, apud se quoque esse binas Deas, Paupertatem & Inopiam, à quibus illi pecuniam dare prohiberentur: enimvero instar hirudinum sanguinem sugunt, *Et plenum poto sanguine guttur habent*: subditosque relinquunt pura scheleta sine ullo succo. Tandem eorum axioma est,

Oderint, dum metuant.

quo utebatur Caligula: qui quoque cupiditatem suam palam faciebat, *Utinam populus Romanus unicam cervicem haberet*, videlicet ut uno ictu frangi posset. Hujusmodi principes palam Tyranni haberi volunt, & inimici sibi subditorum, qui identidem ruminant populi Romani responsum Caligulæ datum. *Nobis quamplures manus sumi tibi una modo cervix*. quod in semet ipso expertus est impius ille Imperator, nec minus Nero, Domitianus, Commodus & Maximinus, aliaque effera monstra. Est itaque securior observatio præcepti Aristotelis: *ne Imperans ostendat se alieno in parentes esse animo*.

De Principatu Despotico.

CAP. VI.

Ererum non omittam hic interponere contemplationem Principatus Despotici; conjunctus enim est cum tyrannico descripto, ni-